

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3407/2022. (X. 21.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Salamon László* és *dr. Szívós Mária* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.III.38.193/2021/6. számú ítélete, a Pécsi Törvényszék 6.K.700.804/2021/12. számú ítélete, valamint a Baranya Megyei Kormányhivatal 596242-4/2020. számú határozata alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Merk Attila ügyvéd) útján a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.III.38.193/2021/6. számú ítélete és a kúriai ítélettel hatályában fenntartott Pécsi Törvényszék 6.K.700.804/2021/12. számú ítélete ellen terjesztett elő az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszt 2022. június 1-jén, a Pécsi Törvényszék útján az Alkotmánybírósághoz. Az alkotmányjogi panasz az Alkotmánybíróságra 2022. június 13-án érkezett be. A panaszbeadvány a támadott ítéleteket az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, XXVIII. cikk (1) bekezdésével és 28. cikkével tartotta ellentétesnek.
- [2] 2. Az alkotmányjogi panaszról és a mellékletként csatolt dokumentumokból megállapítható, hogy az alapügy – földforgalmi ügyben indult közigazgatási jogvita előhaszonbérleti jog érvényesítése kapcsán – tárgyát az képezte, hogy az indítványozó élhetett-e a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: Földforgalmi tv.) 46. § (1) bekezdés a) pontja szerinti előhaszonbérleti joggal [figyelemmel az e törvényhelyhez a 3353/2021. (VII. 28.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.) rendelkező részének 1. pontjában fűzött alkotmányos követelményre is], tehetett-e joghatás kiváltására alkalmas elfogadó nyilatkozatot a haszonbérbeadó által harmadik személlyel kötött haszonbérleti szerződésre.
- [3] Az indítványozó egy osztatlan közös tulajdonban álló királyegyházi „szántó” művelési ágú termőföld ingatlan 8955/32363-ad részét haszonbérelte 2010. október 1-től 2020. december 31-ig. A haszonbérleti szerződés haszonbérbeadói oldalán 2019 júliusában alanyváltozás történt, ekkor szerezte meg az érintett tulajdonrész tulajdonjogát az új haszonbérbeadó. Az indítványozó és a haszonbérbeadó 2020 augusztusában tárgyalásokat kezdett a haszonbérleti jogviszony „meghosszabbítására” – vagyis új haszonbérleti szerződés megkötésére –, de ez nem vezetett eredményre. A haszonbérbeadó 2020. október 12-én az érintett ingatlan vonatkozásában haszonbérleti szerződést kötött egy harmadik személlyel. E szerződésre az indítványozó a Földforgalmi tv. 46. § (1) bekezdés a) pontja alapján elfogadó nyilatkozatot tett, élt előhaszonbérleti jogával. A Baranya Megyei Kormányhivatal azonban a 2020. november 27-én kelt, 596287-6/2020. számú határozatával a haszonbérleti szerződés jóváhagyását megtagadta. A megtagadás indokaként azt jelölte meg, hogy a haszonbérleti szerződés az ingatlan egy meghatározott részének a használatára irányult, de mellékletként nem került csatolásra az érintett ingatlanra vonatkozó használati megállapodás és térképi kimutatás. Ezért a szerződés a mező- és

erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény (a továbbiakban: Fétv.) 74. § (6) bekezdése alapján érvénytelen.

- [4] 2.1. Később, 2021. január 5-én a haszonbérbeadó és a harmadik személy újabb haszonbérleti szerződést kötött, amely tekintetében az indítványozó ismét élt az előhaszonbérleti jogával, és elfogadó nyilatkozatot tett a Földforgalmi tv. 46. § (1) bekezdés a) pontja alapján. E szerződést a Baranya Megyei Kormányhivatal a 2021. március 18-án kelt, 596242-4/2020. számú határozatával – a haszonbérbeadó és a harmadik személy mint szerződés szerinti haszonbérlet között – jóváhagyta. Az indítványozó vonatkozásában a Kormányhivatal azt állapította meg, hogy ő a Földforgalmi tv. 47. § (1) bekezdése értelmében már nem minősül „volt haszonbérletnek”, ezért nem rendelkezik a 46. § (1) bekezdés a) pontja szerinti előhaszonbérleti joggal.
- [5] 2.2. A Kormányhivatal határozatának bírósági felülvizsgálata iránt kereseti kérelmet terjesztett elő az indítványozó, de a Pécsi Törvényszék 2021. október 12-én kelt 6.K.700.804/2021/12. számú ítélete a keresetet elutasította. Az ítélet indokolása szerint az indítványozó a per során külön hivatkozott az Abh.-ban kimondott alkotmányos követelményre, amely szerint a Földforgalmi tv. 46. § (1) bekezdés a) pontjának és 47. § (1) bekezdésének „alkalmazása során az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből eredő alkotmányos követelmény, hogy a volt haszonbérlet a haszonbérleti jogviszonya jogszerű megszűnését követően is megilleti az előhaszonbérleti jog akkor, ha azt már a megelőző haszonbérleti jogviszonya idején is jogszerűen gyakorolta, de a joggyakorlása rajta kívül álló, neki fel nem róható okból nem vezetett eredményre.” A bíróság utalt rá, hogy a Kúria eseti döntéseiben (Kfv.III.37.328/2016. számú ítélet, KGD2019. 24. számú eseti döntés) egyértelműen állást foglalt arról, hogy ahol a Földforgalmi tv. 47. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „volt haszonbérlet” az a természetes személy, illetve mezőgazdasági termelőszervezet, aki, illetve amely a haszonbérleti szerződés tárgyát képező földet a haszonbérleti szerződés közlését közvetlenül megelőző legalább 3 éven keresztül haszonbérli vagy haszonbérletre, ott a „közvetlenül megelőző” szókapcsolat és az igeidők használata arra utal, hogy előhaszonbérletre az a haszonbérlet jogosult, akinek a haszonbérleti szerződése az ajánlat közlését megelőző napon járt le, vagy még nem szűnt meg. E jogértelmezést követve a bíróság megállapította, hogy a jogvita tárgyát képező haszonbérleti szerződést a korábbi, indítványozóval fennállt haszonbérleti szerződés megszűnését követő 8. napon közzétették, a jogfolytonosság megszakadt, ezért az indítványozó nem tekinthető „volt haszonbérletnek”, és nem illeti meg a Földforgalmi tv. 46. § (1) bekezdés a) pontja szerinti előhaszonbérleti jog.
- [6] Az Abh.-ban foglaltak kapcsán a bíróság vizsgálta azt is, hogy „felróható-e a [z indítványozónak] a korábbi haszonbérleti szerződés megszűnése.” Kitért rá, hogy a haszonbérbeadó szerint egyeztetés zajlott közöttük és az indítványozó között a haszonbérlet fenntartásáról, de ez nem vezetett eredményre, mert az indítványozó a haszonbérleti díj megemelését nem fogadta el. Így került sor a haszonbérbeadó és a harmadik személy közötti megállapodásra, amelynek értelmében a haszonbérbeadó számára kedvezőbb haszonbérleti díjban részesül. „A bíróság álláspontja szerint a [z indítványozó] esetében nem lehet megállapítani, hogy a joggyakorlás a rajta kívül álló, neki fel nem róható okból nem vezetett eredményre, [a haszonbérbeadó], mint tulajdonos pedig jogosult kedvezőbb feltételekkel új haszonbérleti szerződést kötni a korábbi megszűnését követően. [...] [A haszonbérbeadó és a harmadik személy] által első alkalommal megkötött haszonbérleti szerződésnek – a [Kormányhivatal] korábbi megtagadó döntésére is figyelemmel – a jelen perben nincs relevanciája [...]”
- [7] 2.3. Az ítélet ellen a felperes felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, azonban a Kúria a 2022. március 23-án kelt, Kfv.III.38.193/2021/6. számú ítéletével a Pécsi Törvényszék ítéletét hatályában fenntartotta. A Kúria álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a törvényesen megállapított tényállásból helyes jogi következtetést vont le. A Földforgalmi tv. 46. § (1) bekezdés a) pontja szerinti „volt haszonbérlet” fogalmának értelmezése kapcsán a Kúria tekintettel volt az Abh.-ban kimondott alkotmányos követelményre. Leszögezte, hogy az időbeli közvetlen megelőzés nem is volt a felülvizsgálat tárgya, mert abban nem volt vita a felek között, hogy az indítványozó haszonbérleti jogviszonya 2020. december 31-én megszűnt, míg a haszonbérbeadó a harmadik személlyel az új haszonbérleti szerződést 2021. január 5-én kötötte meg, és ezt január 8-án közzétették, időbeli folytonosság tehát nem állt fenn. A Kúria szerint – az alkotmányos követelménynek megfelelően – az elsőfokú bíróság vizsgálta, hogy az indítványozó „joggyakorlása rajta kívül álló, neki fel nem róható, tőle független körülmények okán szűnt-e meg.” Megismételte a Pécsi Törvényszék azon megállapítását, hogy az indítványozó egyeztetése a haszonbérbeadóval a haszonbérlet további fenntartására nem vezetett eredményre. „Így került sor [a haszon-

bérbeadó és a harmadik személy] először szóbeli, majd írásbeli megállapodására, amely értelmében [a haszonbérbeadó] kedvezőbb haszonbérleti díjban részesül, mint a korábbi, [indítványozóval] megkötött szerződés alapján. Ezen tényállás mellett pedig nem lehetett megállapítani, hogy a joggyakorlás [az indítványozón] kívül álló, neki fel nem róható okból nem vezetett eredményre, [a haszonbérbeadó], mint tulajdonos pedig jogosult volt kedvezőbb feltételekkel új haszonbérleti szerződést kötni a korábbi megszűnését követően. Az elsőfokú bíróság a jogvita eldöntése szempontjából releváns tényállást feltárta, a bizonyítékokat okszerűen mérlegelte és helyes következtetésre jutott akkor, amikor megállapította, hogy a korábbi haszonbérleti szerződés megszűnését követő nyolcadik napon közölt haszonbérleti szerződés kapcsán [az indítványozót] már nem illette meg a Földforgalmi tv. 46. § (1) bekezdés a) pontja szerinti előhaszonbérleti jogosultság.”

- [8] 3. Az indítványozó a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.III.38.193/2021/6. számú ítélete és az azzal hatályában fenntartott 6.K.700.804/2021/12. számú elsőfokú ítélet ellen az Abtv. 27. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő, kérve e bírói döntések alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Utalt rá, hogy jogorvoslati lehetőségeit az ügyben kimerítette, az alkotmányjogi panasz benyújtására rendelkezésre álló határidőt megtartotta, valamint a támadott döntések tekintetében jogosultnak és érintettnek minősül, mivel azok miatt nem tudott élni előhaszonbérleti jogával az érintett ingatlanra. Megismételte az Abh.-ban kimondott alkotmányos követelményt, és rámutatott, hogy ügyének tényállása megegyezik az Abh.-ban vizsgált tényállással. Az ügyben eljáró bíróságok olyan alkotmányos követelmény-értelmezését, amely eredményeként ő nem élhetett érvényesen az előhaszonbérleti jogával, az Alaptörvény 28. cikkét sértőnek minősítette. Az indítványozó azt is megjegyezte, hogy az Abtv. 46. § (3) bekezdésének – vagyis az alkotmányos követelmény jogintézményének – a kiüresítését jelentené az, ha az Alkotmánybíróságnak nem volna lehetősége az általa kimondott alkotmányos követelmény kikényszerítésére.
- [9] 3.1. Az alkotmányos követelményben foglaltakat a saját ügyére vonatkoztatva az indítványozó rámutatott, hogy ő „volt haszonbérlelőként” az előhaszonbérleti jogát „már a megelőző haszonbérleti jogviszonya idején is jogszerűen gyakorolta”, amikor 2020. október 28-án formailag és tartalmilag jogszabályszerű elfogadó nyilatkozatot tett. „A joggyakorlása rajta kívül álló, neki fel nem róható okból nem vezetett eredményre”, mert a Kormányhivatal annak a haszonbérleti szerződésnek a jóváhagyását, amelyre ő elfogadó nyilatkozatot tett, azért tagadta meg, mert ahhoz mellékletként nem került csatolásra az érintett ingatlanra vonatkozó használati megállapodás és térképi kimutatás, így a szerződés a Fétv. 74. § (6) bekezdése alapján érvénytelennek bizonyult. Ez a mulasztás a haszonbérbeadónak és a harmadik személynek felróható, e mellékletek csatolására az indítványozónak semmilyen ráhatása nincs. Mindezekből következően – az alkotmányos követelmény értelmében – őt „a haszonbérleti jogviszonya jogszerű megszűnését követően is megilleti az előhaszonbérleti jog”, tehát amikor a 2021. január 5-én megkötött, és január 8-án közölt haszonbérleti szerződés vonatkozásában ezzel élt, akkor jogszerűen a haszonbérleti szerződésnek a haszonbérbeadó és közötté kellett volna létrejönnie.
- [10] 3.2. Az alkotmányjogi panasz kritikával illette az ügyben eljáró bíróságok alkotmányos követelménytől eltérő jogértelmezését. Egyrészt azért, mert annak tulajdonítottak jelentőséget, hogy a haszonbérbeadó az indítványozóval új haszonbérleti szerződés megkötésére tárgyalásokat folytatott, amelyek aztán eredménytelenül zárultak; másrészt pedig azért, mert az eljáró bíróságok szerint az indítványozó első alkalommal (még a megelőző haszonbérleti jogviszonya fennállása idején) tett elfogadó nyilatkozata az ügyben nem bírt relevanciával.
- [11] Az indítványozó szerint azért nem releváns, hogy ő tárgyalásokat folytatott a haszonbérbeadóval, és hogy ezek végül nem vezettek eredményre, mert ettől függetlenül ő 2020. október 28-án, élve előhaszonbérleti jogával, elfogadó nyilatkozatot tett a haszonbérbeadó és a harmadik személy által megkötni kívánt haszonbérleti szerződésre, annak minden feltételét elfogadva magára nézve. Ebből kifolyólag annak sem lett volna jelentősége, ha közötté és a haszonbérbeadó között egyáltalán nem zajlanak semmilyen tárgyalások, mert az alkotmányos követelmény nem ezt kívánja meg, hanem azt, hogy még a megelőző haszonbérleti jogviszonya idején jogszerűen gyakorolja a haszonbérleti jogát, ezt pedig ő a tárgyalásoktól függetlenül megtette. Hivatkozott az előhaszonbérleti jog kapcsán az ABh. Indokolás [61] pontjában foglaltakra, amelyek szerint „[e]z a jogosultság a haszonbérbeadó (aki jellemzően a föld tulajdonosa) rendelkezési jogát nem korlátozza, hiszen a haszonbérbeadó a saját döntése alapján adhatja haszonbérbe a rendelkezésére földet, de a szerződési szabadságát korlátozza abban az értelemben, hogy nem választhatja meg szabadon a szerződő partnerét: a földet ugyanis nem adhatja az általa kiválasztott haszonbérlelőnek, hanem ugyanolyan feltételek mellett az előhaszonbérleti jog

jogosultjával kell szerződéses viszonyra lépnie [...]” Erre is figyelemmel minősítette tévesnek az indítványozó az ügyben eljáró bíróságok azon jogértelmezését, amellyel neki felróhatóan minősítették azt, hogy tárgyalt a haszonbérbeadóval és ez nem vezetett eredményre; miközben az alkotmányos követelmény a felróhatóságot nem erre nézve, hanem az előhaszonbérleti jog gyakorlása vonatkozásában írta elő megvizsgálni. Ezért téves és kifogásolható az a megállapítás is, hogy a megelőző haszonbérleti jogviszony idején gyakorolt elhaszonbérleti jog (a megtett elfogadó nyilatkozat) ne bírna relevanciával. Ezt a bíróságoknak – az alkotmányos követelményben előírtakat érvényre juttatva – vizsgálnia kellett volna, és meg kellett volna állapítaniuk, hogy a 2020. október 12-én megkötött szerződés az indítványozón kívül álló, neki fel nem róható okból nem lett érvényes, mert nem ő mulasztotta el mellékelni a használati megállapodást és térképi kimutatást. A támadott bírói döntések ezért nem felelnek meg az Alkotmánybíróság által az Abh.-ban kimondott alkotmányos követelménynek, azt negligálták, és ezzel megfosztották az indítványozót a törvényben biztosított és jogszerűen gyakorolt előhaszonbérleti jogától.

- [12] 3.3. A kifejtett indokok miatt az alkotmányjogi panasz szerint a támadott bírói döntések sértik az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, a 28. cikket és a XXVIII. cikk (1) bekezdését. Az Abh.-ban foglalt alkotmányos követelmény az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésén alapul, a jogbiztonság és a normavilágosság elveit konkretizálja {Abh., Indokolás [66]}. Az Abh. ugyanitt azt is rögzítette, hogy az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságoknak a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezniük. Az alkotmányjogi panasz szerint a támadott bírói döntések beleütköznek az alkotmányos követelménybe, ezért azok az alkotmányos értékek sem tudnak érvényre jutni, amelyeken az alapul. Az Alaptörvény 28. cikkében foglalt értelmezési szabály bíróságok általi figyelmen kívül hagyása továbbá a XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét is jelenti az alkotmányjogi panasz szerint. Az Abtv. 39. § (1) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság döntése főszabályként mindenre nézve kötelező. Az Abtv. 46. § (3) bekezdése alapján pedig az Alkotmánybíróság által megállapított alkotmányos követelménynek a vizsgált, illetve a bírósági eljárásban alkalmazandó jogszabály alkalmazásának meg kell felelnie. Mivel a rendelkezéseket a támadott ítéletek nem tartották be, és mivel a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogba a jogszabályok megtartása is beletartozik, ezért az indítványozó ezen alapjoga sérelmet szenvedett.

II.

- [13] Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

III.

- [14] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése előírja, hogy az alkotmányjogi panasz érdemi elbírálása előtt dönteni kell annak befogadásáról. A panaszt akkor lehet befogadni, ha az megfelel a törvényben előírt formai és tartalmi követelményeknek, különösen az Abtv. 26–27. és 29–31. §-aiban foglalt feltételeknek. Ezekon kívül az Abtv. 52. § (1) bekezdése értelmében az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjaiban foglalt kritériumoknak.

- [15] Az eljárás az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján folyt le, mely lehetővé teszi, hogy az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjeszsen a testület elé. Ennek során az Alkotmánybíróság az alábbiakat állapította meg.
- [16] 2. A vizsgálat során az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány határozott kérelmet tartalmaz és megfelel a törvényben előírt formai és tartalmi követelményeknek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés, (5)–(6) bekezdés].
- [17] 2.1. Az alkotmányjogi panaszt az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti határidőn belül nyújtották be. Az indítványozó szabályszerű meghatalmazással rendelkező ügyvéd útján jár az Alkotmánybíróság előtti eljárásban; az Abtv. 27. § (1) bekezdése szerinti alkotmányjogi panasz előterjesztésére jogosult és érintett volt, a bírósági eljárásban felperesként vett részt. Az indítványozó a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette, és nyilatkozott róla, hogy az ügyben rendkívüli jogorvoslati eljárás nincs folyamatban, és ilyet nem is kezdeményeztek.
- [18] 2.2. Az alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében foglalt feltételeknek: Megjelöli az alaptörvényi és törvényi rendelkezéseket, amelyek az Alkotmánybíróság hatáskörét és az indítványozó jogosultságát megalapozzák [a) pont]; jelöli az eljárás megindításának indokait, és az Alaptörvényben biztosított jog – a XXVIII. cikk (1) bekezdés (tisztes bírói eljárás) (jog), illetve ezzel összefüggésben a B) cikk (1) bekezdés és a 28. cikk – sérelmének lényegét [b) pont]; jelöli az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírói döntést: a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.III.38.193/2021/6. számú ítéletét és a kúriai ítélettel hatályában fenntartott Pécsi Törvényszék 6.K.700.804/2021/12. számú ítéletét [c) pont]; jelöli az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit [XXVII. cikk (1) bekezdés, B) cikk (1) bekezdés, 28. cikk] [d) pont]; tartalmaz indoklást arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel [e) pont]; valamint kifejezett kérelmet a támadott bírói döntés megsemmisítésére [f) pont].
- [19] 2.3. Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvényellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadható be. Az indítványban foglaltak alapján a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvényellenesség kételyét veti fel – és egyben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek is tekinthető –, hogy ahogyan a támadott bírói döntések hivatkozták és alkalmazták az Abh.-ban kimondott alkotmányos követelményt, az sérti-e az indítványozó tisztes bírói eljárásához való alapvető jogát.

IV.

- [20] Az alkotmányjogi panasz az alábbiak szerint megalapozott.
- [21] 1. Az indítványozó a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.III.38.193/2021/6. számú ítéletét és az azzal hatályában fenntartott Pécsi Törvényszék 6.K.700.804/2021/12. számú ítéletét azért tartotta alaptörvény-ellenesnek és az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztes bírói eljárásához való jogát sértőnek, mert az eljáró bíróságok az Abh.-ban kimondott alkotmányos követelményt lerontva azt olyan módon alkalmazták, amelyek eredményeképpen annak tartalma nem érvényesülhetett, ezért ő nem élhetett érvényesen az őt megillető előhaszonbérleti jogával.
- [22] Az indítványozó az alkotmányjogi panaszban megjelölte az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését és a 28. cikket is – az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében ezen alaptörvényi rendelkezésekre főszabály szerint „önmagukban” nem lehet alkotmányjogi panaszt alapítani: „A jogbiztonság önmagában nem Alaptörvényben biztosított jog, így a B) cikk (1) bekezdésének sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és jogalkalmazás, valamint a felkészülési idő hiánya esetén – lehet alapítani” [3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [14]; 3231/2019. (X. 11.) AB végzés, Indokolás [10]]. „Az Alaptörvény 28. cikke a bíróságok jogértelmezésére irányadó értelmezési szabályról rendelkezik [...], ezért e cikkre önmagában, további részletezés, vagy Alaptörvényben biztosított joggal fennálló kapcsolat, összefüggés bemutatása nélkül alkotmányjogi panasz nem alapítható” [3241/2016. (XI. 18.) AB végzés, Indokolás [12]]. Jelen esetben azonban az indítványozó ezeket az alaptörvényi rendelkezéseket nem önmagukban, mint sérülni vélt Alaptörvényben biztosított jogokat jelölte meg, hanem a tisztes bírói eljárásához való jog sérelmével

kapcsolatos érvelés részeként, az alkalmazandó alkotmányos követelmény (amelynek lerontásán az indítvány indokolása alapszik) alaptörvényi alapjaként, érvényre juttatásának és a bíróságokra kötelező voltának magyarázatoként. Az Alkotmánybíróság ezért e hivatkozásokra ennek megfelelően, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének indítványozó által állított sérelme körében volt figyelemmel.

- [23] 2. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában részletesen foglalkozott a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal és a bíróságok indokolási kötelezettségével. Ezen határozatában kimondta a testület, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás követelményrendszere magában foglalja az indokolt bírói döntéshez való jogot is. A „tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon” (Indokolás [34]). Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme tehát alkotmányjogi panasz alapján bírósági döntés megsemmisítéséhez vezethet. Az indokolt bírói döntéshez való jogból „nem következik a felek által felhozott minden észrevétel egyenként való megcáfolási kötelezettsége, különösen nem a szubjektív elvárásaikat is kielégítő mélységű érvrendszer bemutatása” {3107/2016. (V. 24.) AB határozat, Indokolás [38]}, azonban az indokolásnak az ügy érdeme szempontjából releváns kérdésekre minden esetben ki kell terjednie {legutóbb például: 3557/2021. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [28]}. Az 5/2022. (IV. 14.) AB határozatban az Alkotmánybíróság azt is megjegyezte: „ha az eljáró bíróság valamely jogkérdésben eltér az Alkotmánybíróság által valamely jogi norma Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezésére vonatkozó megállapításától, az eljáró bíróságnak különös gondossággal kell arra figyelemmel lennie, hogy ezen eltérés indokairól döntésében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének megfelelően számot adjon, ez az eltérés ugyanis minden esetben az ügy érdeme szempontjából releváns kérdésnek tekinthető” (Indokolás [66]).
- [24] 3. Az Abh.-ban – egy a jelen alkotmányjogi panasz elbírálása szempontjából releváns elemek alapján azonosnak tekinthető ügyben, lásd különösen az Indokolás [2] bekezdését – az Alkotmánybíróság a rendelkező rész 1. pontjában a következő, fent már idézett alkotmányos követelményt mondta ki: „Az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – megállapítja, hogy a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény 46. § (1) bekezdés a) pontjának és 47. § (1) bekezdésének alkalmazása során az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből eredő alkotmányos követelmény, hogy a volt haszonbérlet a haszonbérleti jogviszonya jogszerű megszűnését követően is megilleti az előhaszonbérleti jog akkor, ha azt már a megelőző haszonbérleti jogviszonya idején is jogszerűen gyakorolta, de a joggyakorlása rajta kívül álló, neki fel nem róható okból nem vezetett eredményre.” Az Abh. indokolásának [62] bekezdése magyarázatként azt is tartalmazza, hogy „a hatályos törvényi szabályok alapján a haszonbérbeadó sem a haszonbérleti szerződés időtartama alatt, sem annak lejártát követően nem jogosult egyoldalú diszkrecionális döntésével »lecserelni« az aktuális, illetve az előhaszonbérleti joggal rendelkező volt haszonbérlet.”
- [25] Az Alkotmánybíróság határozata, így a határozatban megjelenő alkotmányos követelmény is *erga omnes* kötelező erővel bír, az Abtv. 39. § (1) bekezdéséből következően, azt a bíróság nem hagyhatja figyelmen kívül, és nem ronthatja le a bírói gyakorlatra történő hivatkozással sem {lásd: 16/2021. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [35]; 29/2021. (IX. 10.) AB határozat, Indokolás [29]}. A 16/2021. (V. 13.) AB határozat, indokolásának [36] bekezdése arra is rámutatott, hogy „[a]z Alaptörvény 28. cikkéből következően a bíróságoknak ítélkezési tevékenységük során figyelembe kell venniük, hogy egy jogszabály mely jelentése felel meg az Alaptörvénynek, és ezzel az értelemmel kell alkalmazniuk a jogszabályt az egyedi ügyekben, ellenkező esetben az Alkotmánybíróság a bírói döntést az Alaptörvény megsabta értelmezési tartomány kereteinek túllépése miatt – alkotmányjogipanasz-eljárásban különösen az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelme miatt – megsemmisíti.”
- [26] 4. Az Abh.-ban kimondott alkotmányos követelmény értelmében ahhoz, hogy a Földforgalmi tv. 47. § (1) bekezdése szerinti volt haszonbérlet a 46. § (1) bekezdés a) pontja szerint megillessen az előhaszonbérleti jog azt követően is, ha a haszonbérleti jogviszonya már jogszerűen megszűnt, annak az együttes – két elemből összeálló – feltételnek kell teljesülnie, hogy *i)* a jogosult előhaszonbérleti jogát már a megelőző haszonbérleti jogviszonya idején is jogszerűen gyakorolta, de *ii)* ez a joggyakorlása rajta kívül álló, neki fel nem róható okból nem vezetett eredményre. Olyan esetben tehát, amikor egy volt haszonbérlet a korábbi haszonbérleti szerződése

megszűnését követően kívánja előhaszonbérleti jogát gyakorolni, ezek azok az elemek, amelyek fennállásának vizsgálata az ügy érdeme szempontjából releváns, egyúttal szükséges is ahhoz, hogy az eljáró bíróság e jogszabályi rendelkezések értelmezési tartományának alkotmányos kereteit megtartva járjon el. Ezeket az elemeket a jelen ügyre vetítve az alábbiak állapíthatók meg.

- [27] 4.1. Az érintett ingatlan vonatkozásában a haszonbérbeadó először 2020. október 12-én kívánt haszonbérleti szerződést kötni egy harmadik személlyel. Ezt a szerződést 2020. október 14-ei kifüggesztési időponttal az illetékes jegyző hirdetményi úton közölte is az előhaszonbérletre jogosultakkal. Ebben az időben az indítványozónak még fennállt a haszonbérleti jogviszonya a haszonbérbeadóval. E szerződésre az indítványozó 2020. október 28-án – ugyancsak a haszonbérleti jogviszonya fennállása alatt – teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt elfogadó jognyilatkozatot tett. A haszonbérleti szerződés jóváhagyását azonban a Kormányhivatal 2020. november 27-én megtagadta, mert annak mellékletként nem került csatolásra az érintett – több tulajdonossal rendelkező – ingatlanra vonatkozó használati megállapodás és térképi kimutatás. E dokumentumok csatolása nem az indítványozó feladata, hanem – értelemszerűen – a szerződést megkötni kívánó földtulajdonosé. Ezt követően, második alkalommal 2021. január 5-én kívánt a haszonbérbeadó haszonbérleti szerződést kötni a harmadik személlyel. Ezt a szerződést 2021. január 8-ai kifüggesztési időponttal közölte a jegyző hirdetményi úton. Erre a szerződésre az indítványozó 2021. január 19-én tett teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt elfogadó jognyilatkozatot. Ekkor már az indítványozó megelőző haszonbérleti jogviszonya – 2020. december 31. óta – nem állt fenn. A haszonbérleti szerződést a Kormányhivatal 2021. március 18-án a haszonbérbeadó és a harmadik személy között hagyta jóvá, arra hivatkozással, hogy az indítványozó már nem minősül a Földforgalmi tv. 47. § (1) bekezdése szerinti „volt haszonbérelőnek”, ezért nem rendelkezik a 46. § (1) bekezdés a) pontja szerint előhaszonbérleti joggal.
- [28] 4.2. A bírósági felülvizsgálat során eljáró Pécsi Törvényszék hivatkozott az Abh.-ban kimondott alkotmányos követelményre, de azzal összefüggésben mindössze azt a megállapítást tette, hogy felróható az indítványozónak, hogy a közte és a haszonbérbeadó között folytatott egyeztetés a haszonbérleti szerződés megújításáról nem vezetett eredményre; illetve, hogy az első alkalommal megkötni kívánt haszonbérleti szerződésnek – amikor még fennállt az indítványozó korábbi haszonbérleti jogviszonya – nincs relevanciája. Ezt a megállapítást a felülvizsgálati eljárás során a Kúria is lényegében változatlanul és kiegészítés nélkül fenntartotta.
- [29] Mindezekből megállapítható, hogy a Kormányhivatal 2021. március 18-án kelt 596242-4/2020. számú határozata (még mielőtt az Abh. az Alkotmánybíróság hivatalos lapja, Az Alkotmánybíróság határozatai 2021. évi 21. számában, 2021. július 28-án megjelent) egyáltalán nem vizsgálta az említett elemek fennállását; mindössze a Földforgalmi tv. 47. § (1) bekezdése „közvetlenül megelőző” fordulatának az Abh. által elvetett, időbeliségre szűkített értelmezése alapján kimondta, hogy az indítványozót nem illeti meg előhaszonbérleti jog „volt haszonbérelőként”. Ezt követően az ügyben eljáró bíróságok pedig egyrészt nem vizsgálták – mert nem tartották relevánsnak –, hogy az indítványozó a megelőző haszonbérleti jogviszonya idején (amikor a haszonbérbeadó először kívánt szerződni a harmadik személlyel) jogszerűen gyakorolta-e az előhaszonbérleti jogát; a 2020. október 28-án tett elfogadó jognyilatkozata ilyenek tekinthető-e, vagy ha nem, akkor az milyen okból nem minősül részéről az előhaszonbérleti jog jogszerű gyakorlásának. Másrészt nem vizsgálták, hogy a 2020. október 12-én megkötni kívánt, és október 14-én kifüggesztett haszonbérleti szerződés és az arra tett elfogadó jognyilatkozat az indítványozón kívül álló okból nem vezetett-e eredményre. Harmadrészt, a felróhatóságot az indítványozó és a haszonbérbeadó között folytatott eredménytelen egyeztetés tekintetében értékelték, nem pedig – amint az az alkotmányos követelményben szerepel – az előhaszonbérleti jog korábbi gyakorlására vonatkoztatva; azt vizsgálva, hogy amennyiben ilyen korábbi joggyakorlás a megelőző haszonbérleti jogviszony idején történt, az kinek felróhatóan nem vezetett eredményre. Végezetül, sem a Kormányhivatal, sem pedig az ügyben eljáró bíróságok nem vizsgálták, hogy a 2020. október 12. napján megkötött haszonbérleti szerződés lényegi elemeit tekintve azonos-e a 2021. január 5. napján megkötött haszonbérleti szerződéssel.
- [30] Az alkotmányos követelményben foglaltakra is tekintettel ezek a kérdések minősülnek az ügy érdeme szempontjából relevánsnak – „az ügy lényegi részeinek” –, ezeknek a vizsgálata lett volna szükséges ahhoz, hogy megalapozottan állást lehessen foglalni arról, hogy 2021. január 19-én az indítványozó „volt haszonbérelőként” érvényesen gyakorolhatta-e az előhaszonbérleti jogát. Mivel azonban az eljáró bíróságok – az alkotmányos követelményben foglaltakat lerontva – ezeket az ügy kimenetelét is eldöntő kérdéseket részben nem vizsgálták meg kellő alaposítással, részben pedig a következtetéseikről az indokolásban nem adtak számot megfelelően,

ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.III.38.193/2021/6. számú ítélete és [az Abtv. 43. § (4) bekezdése alkalmazásával] a Pécsi Törvényszék 6.K.700.804/2021/12. számú ítélete alaptörvény-ellenes, és azokat az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljárás-hoz való jog részét képező indokolt bírói döntéshez való jog sérelme miatt megsemmisítette.

- [31] 4.3. Amint arra az Alkotmánybíróság a 16/2021. (V. 13.) AB határozat indokolásának [37] bekezdésében rámutatott: „Az alkotmányos követelménnyel az Alkotmánybíróság a jogalkalmazó jogértelmezését segíti annak érdekében, hogy a bíróság ítélkezési tevékenysége (és így végső soron maga a bírói döntés) megfeleljen az Alaptörvény egészéből fakadó követelményeknek. Amikor az Alkotmánybíróság a lehetséges jogértelmezések közül kiválasztja az Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezést, az Alkotmánybíróság (nem lévén jogalkotó szerv) szükségképpen mindig olyan jogértelmezést választ, amely már eleve benne rejlett a normában, még akkor is, ha esetleg annak jogalkalmazói kimondására korábban nem, vagy nem az alkotmányos követelménynek megfelelő tartalommal került sor {lásd: 25/2017. (X. 17.) AB határozat, Indokolás [24]–[25]}. [...] Mindez egyben azt is jelenti, hogy az alkotmányos követelményben foglalt jogértelmezés nem az alkotmányos követelmény kimondásától, hanem már a jogszabályi rendelkezés hatálybalépésétől kezdődően kötelező. Az alkotmányos követelmény ugyanis nem új szabály, hanem közvetlenül és egyértelműen az Alaptörvény valamely rendelkezésén alapuló, a normában eleve benne rejlő helyes értelmezés, amelyet az Alkotmánybíróság csak felismer és kimond, az Abtv. 46. § (3) bekezdésének megfelelően {25/2017. (X. 17.) AB határozat, Indokolás [22]}.”
- [32] Az Alkotmánybíróság ezért, ugyancsak az előző alpontban kifejtett okokból – az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján eljárva, amely szerint az Alkotmánybíróság a bírói döntés megsemmisítése esetén megsemmisítheti a döntéssel felülvizsgált más bírósági vagy hatósági döntéseket is – megsemmisítette a Baranya Megyei Kormányhivatal 2021. március 18-án kelt 596242-4/2020. számú határozatát is; jöllehet az még az Abh.-nak az Alkotmánybíróság hivatalos lapjában történt közzétételét megelőzően született meg. Ennek azonban a fent említett okból nincs jelentősége, ugyanis a Kormányhivatal által választott jogértelmezés már a norma keletkezésétől kezdődően (és nem csak az Abh. elfogadását követő időszakban) alaptörvény-ellenes eredményre vezetett {hasonlóan: 16/2021. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [39]}.

Budapest, 2022. október 4.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörchneré dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [33] Nem értek egyet a határozattal és annak indokolásával az alábbiakban kifejtettek tekintettel.
- [34] 1. A bírói döntések foglalkoztak az Abh.-ban foglalt alkotmányos követelménnyel, azonban azt tartalmilag tévesen értelmezték, melynek következtében az alkotmányos követelmény ténylegesen az ügyben nem került alkalmazásra. Ugyanakkor a téves értelmezés fogalmilag nem azonosítható az alkotmányos követelmény negligálásával, azaz az abból levont hibás következtetés nem értelmezhető úgy, hogy az eljáró bíróságok az alkotmányos követelményt jogalkalmazásuk során figyelmen kívül kívánták hagyni. Más dolog ugyanis egy jogi előírás vagy kötelező jogi értelmezés téves alkalmazása, illetve annak mellőzése.
- [35] Az eljáró bíróságok a tervezetben felvetett és vizsgálni elmulasztott kérdéseket azért nem vizsgálták, mert azt az alkotmányos követelmény téves értelmezéséből következően nem tartották szükségesnek. Eldöntendő kérdés, hogy a jelen ügybeni bírói tévedések olyan valós jogsértésnek minősülnek-e, melyek felülbírálatára a szuperbírósi szerepet kerülve az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre, vagy olyan önkényes jogalkalmazásnak tekinthető, amely már alkotmányossági problémaként értelmezhető.
- [36] 2. Az előbbiekből az mindenképpen következik, hogy nem állítható alappal, hogy a bíróságok indokolási kötelezettségüknek nem tettek volna eleget. Indokolásuk kiterjed az alkotmányos követelmény értelmezésére is, és okfejtést tartalmaz annak a jelen ügyre történő alkalmazását illetően is. Más kérdés, hogy ez az okfejtés nézetem szerint téves. Ugyanakkor ebből a téves okfejtésből szükségképpen adódott, hogy a bíróságok a határozatban felvetett kérdéseket már nem vizsgálták. Ezen túlmenően az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét nem fejtette ki. Ebből következően a bírói indokolás hiányára az indítványozó maga sem hivatkozott. Érvelése gyakorlatilag és érdemben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság sérelmének alátámasztására irányult.
- [37] 3. A fentiekből következően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét a nem látom megállapíthatónak. Hasonlóképpen nem látom megállapíthatónak jelen ügyben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmét sem. Egyrészt az Alkotmánybíróság gyakorlata a jogállamiság sérelmét a kellő felkészülési idő és a visszaható hatály tilalma kivételével nem tartja alkotmányjogi panaszban meghivatkozhatónak. Másrészt számos döntéshez fűzött véleményem szerint, mivel a B) cikk (1) bekezdése nem tartalmaz Alaptörvényben biztosított jogot, önmagában sérelme más Alaptörvényben biztosított jog sérelme nélkül eredményes alkotmányjogi panaszt nem alapozhat meg.

Budapest, 2022. október 4.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró különvéleménye

- [38] Nem értek egyet a többségi határozattal; ezért ahhoz az Abtv. 66. § (2) bekezdésében biztosított jogköröm alapján a következő különvéleményt csatolom.
- [39] A többségi határozatot nem támogattam, az alábbi két okra tekintettel.
- [40] 1. Egyrészt a többségi határozat a befogadási feltételek vizsgálata körében a határozat indokolásának III/2.3. pontjában (Indokolás [19]) a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét tekinti olyannak, ami alapján az Abtv. 29. §-ban meghatározott feltételek teljesülnek, azaz az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben látja fennállni a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, valamint az alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést is.
- [41] Ezzel szemben álláspontom szerint bár az indítványozó hivatkozik ugyan a XXVIII. cikk (1) bekezdésére, vagyis szám szerint megjelöli, azonban annak vélt sérelmét ténylegesen nem indokolja.
- [42] Az alkotmányjogi panasz indokolása az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére, nevezetesen a jogbiztonság és a normavilágosság követelményére, valamint a 28. cikkre vonatkozik, melyek azonban – az Alkotmánybíróság

állandó gyakorlatának is megfelelően – nem tekinthetők az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának, így azokra alkotmányjogi panasz sem alapítható. Az indítványozó az általa megjelölt XXVIII. cikk sérelmét mindössze azzal indokolja, hogy az eljáró bíróságok az Alaptörvény 28. cikkét figyelmen kívül hagyták, önálló indokolást e rendelkezéshez nem kapcsol. Ehhez képest a többségi határozat az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részét képező indokolt bírói döntéshez való jog állítólagos sérelme miatt semmisíti meg a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.III.38.193/2021/6. számú ítéletét és a Pécsi Törvényszék 6.K.700.804/2021/12. számú ítéletét. Mindezt teszi úgy, hogy az indítványozó az indokolt bírói döntéshez való jogra nem is hivatkozott alkotmányjogi panaszában. Álláspontom szerint tehát az alkotmányjogi panaszt vissza kellett volna utasítani.

- [43] 2. Másrészt a megsemmisítés alapjául szolgáló, alkotmányos követelményt megállapító Abh.-t nem szavaztam meg, ahhoz különvéleményt fűztem. Miután a jelenlegi ügyben felvázolt tényállás lényegét tekintve megegyezik az Abh. alapjául szolgáló tényállással (ahogy a többségi határozat fogalmaz: „a jelen alkotmányjogi panasz elbírálása szempontjából releváns elemek alapján azonosnak tekinthető ügy”-ről van szó), a korábbi határozathoz fűzött különvéleményemben foglaltakat fenntartom, és a jelenlegi határozatot sem támogattam.

Budapest, 2022. október 4.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1386/2022.

